

מאוצרות הפרשה

ליהודי – לא אוכל לקחת ממנו רבית, מה שאין כן אם אלוה את כספי לגוי – אעשה גוטע געשעפטן [עסקים טובים], כי ממנו אוכל לקחת רבית! איך מצוים עלי להפסיד רבית על כסף שהוא שלי?!

כיוצא בזה, על הפסוק בתחלת הפרשה – "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", כתב "בעל הטורים": "המשפטים – נוטריקון: הדין מצוה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט". וגם כאן בעל הדין יכול לטעון: איך אתה מצויע לי כזה דבר? אם הכסף מגיע לי – אני רוצה את כל הסכום ולא רק חלק ממנו!

צווי נוסף מצונו: "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכר לנכרי" (דברים יב, כא) "גר" הוא גוי גמור שקבל על עצמו שבע מצוות בני נח. לו – אומרת התורה – עליך לתת את הנבלה במתנה, חנם אין כסף – "תתנה". למדונו חז"ל (פסחים כא,): שאם יש לו שתי אפשרויות – למכור לגוי בתשלום מלא או לתת תושב במתנה, עליך לתת לגר תושב במתנה.

נתאר לעצמנו – אומר רבי עזרא צ"ל – לאחד יש עדר גדול של בהמות, מאות פרות ושורים. היתה מגפה וכולם התפגרו. איזה הפסד נורא! אומרים לו: יש פה קבוץ של גויים, גרי תושב, כאלו שקיבלו עליהם שבע מצוות בני נח. אתה חייב לתת את כל הנבלות להם ולא למכרם לגויים גמורים!

מה?! היה לי כזה הפסד, וכעת כשאני יכול קצת להרויח משהו מהנבלות אני חייב לתת אותן במתנה, בלי תמורה, לגרים?!

ישנה תשובה אחת על כל השאלות: אם הכסף היה של האדם, הרי שהוא מאן דאמר, זכותו להחליט מה לעשות עם הכסף הזה. אבל הכסף לא של האדם אלא של הקב"ה – "לי הכסף ולי הזהב נאם ה'" (חגי ב, ח). הוא יתברך 'בעל הבית' על הכסף והוא מורה לאדם כיצד להשתמש בו! (רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, יחי ראובן)

פרי שקלים

מה זרק טריה לרבים: זרק פסולת 16 וזר פסולת?

מובא בהלכה להוציא שני ספרים אחד לשקלים אחד לפרשת השבוע כדי שלא יהיה טירחא דציבורא. והנה אם נבוא ונשאל: מה אורך יותר זמן, הגבהה גלילה ומי שברך, או גלילת הספר פרשיות ספורות אחורה באותו חומש? אלא ביאור העניין הוא כי הטרחה היא ההמתנה ללא מעש! והמוסר השכל העולה מכך: אם אתה מרגיש טרחנות בלימוד, בעבודת השם, זה לא בגלל קושי המלאכה, אלא זה בגלל שאתה חולם...

שקלים וזבלים

אדם אחד שבנותיו הגיעו לפרקן בא ליועץ עם חברו הטוב כיצד צולחים את התקופה הלא-פשוטה. הלה השיב "פרשת שקלים, לך ותשאל את הגבאי..." בליט ברירה הלך לגבאי בנסיון לפענח את הדברים הסתומים. עד שהגבאי ירד לסוף דעתו של היועץ... וכך אמר הגבאי: כשמגיעים לפרשת שקלים, אם יש ספר נוסף, מוציאים אותו וקוראים בו. ואם אין, אז מגלגלים... כך בענין השקלים שלך, אם יש לך אוצר נוסף של מעות, תוציא אותו, ואם לא, אז מגלגלים...

(הגאון ר' חיים ברוך נבנצאל שליט"א, גליון אי שיבישעיר חומש)

אם אדניו יתן לו אשה (ד) אם העבד הזה נשוי, וכעת תפסו אותו בגניבה – מוכרים אותו לעבד. לוקח אותו אדונו ומשיא לו שפחה כנענית; מהנישואין האלה אמורים להיוולד ילדים, שיהיו אמורים להישאר אצל אדונו לאחר שש שנים, והוא ילך חזרה לביתו.

נשאלת השאלה – מצד א' הקב"ה רוצה לרומם את רוחו של הגנב, שכל מה שיש בבית הוא מקבל ראשון, ומצד שני הוא משפיל אותו – משיאים לו שפחה כנענית, יולדו לו ילדים ולאחר שש שנים הם ישארו אצל האדון והוא יישלח חזרה לביתו; איך אפשר להבין, שבמסגרת השיקום של הגנב נותנים לו להינשא לשפחה כנענית?!

מוסיף הרב זייטשיק ושואל [תורת הנפש] – האיך זה מתירה התורה – ועוד נותנת לעשות זאת מתוך כפיה לאותו האיש האומלל שנמכר לעבד להתגאל ולהזדהם בשפחה כנענית ולהוליד ממנה בנים עבדים? האיך לו די בסבלו הקשה של השעבוד שימרק את חטא גנבתו? הכי עוד צריך להשפילו ולזווגו בחלאה אנושית ומה תועלת רוחנית יצא לו מזה? ועוד הלא ייתכן שהגנב הזה שמכרוהו ב"ד הוא איש הגון מאוד בר מעלה מושלם במדות אפילו ת"ח אלא שנכשל רח"ל בעבירת הגניבה לרגלי נסיבות שונות וכעת אין בידו להשיב את הגניבה. אם כן הבשביל זה שהוא בא כבר על ענשו של שלילת חרותו האישית, ושיעבוד לעבודה לטובת הזולת, צריך גם להוסיף עוד ניוול על נוולותו שנתפש בה? ומה גם שיתכן שהגנב הוא כהן בעל קדושה יהודית יתירה והוא נכשל רח"ל ונאלץ להימכר ע"י ב"ד, הכי נכון הוא הדבר שנפגע בקדושתו ונכריחהו להזדווג לשפחה כנענית שעליהם נאמר אשר בשר חמורים בשרם וכו'. הלא ידוע שהתכלית הרצויה שבכל עונש שהתורה מטילה על עוברי עבירה היא השאיפה לשיפור, מירוק ועידון ההרגשות, והאיך זה מעמידים כאן בסכנה את כל יקרת נפשו של האיש הזה? הלא ייתכן שכעבור שש שנים, השעבוד יהיה כבר שקוע דבוק ומורגל בה, ואורח החיים המכוערים שהשליטה אשתו הכנענית עליו ובכך מהו המגמה ולמה מתכוונת התורה בהיתר זווג זה?

בא הרלב"ג ומסביר, הגנב הזה, שהיה מסוגל לפרוץ לבית שלא שלו ולקחת משם חפצים שלא שלו – איך הוא יכל לקחת חפצים שבעל הבית כ"כ קשור אליהם? איך הוא יכל לקחת לו את התכשיט שנמצא אצלו בירושה כבר כמה דורות?! – אתה גונב ממנו בלי שום סנטימנטים?! אמר הקב"ה: "איך אני אגרום לאותו גנב, במסגרת השיקום שלו, שלא יחזור על מעשיו?" – לכן התיר הקב"ה לקחת את אותו גנב [שנוהגים בו בשיא הכבוד] ולחתן אותו עם אישה כנענית – יולדו לו ילדים, ולאחר שש שנים הוא ילך הביתה והילדים ישארו אצל אדונו – ברגע הזה, הוא ירגיש את הכאב של הגניבה, כאשר לאדם יש משהו שחשוב לו מאוד ולוקחים ממנו את זה בעל כרחו! – רק בדרך הזאת, הוא ירגיש כמה צער הוא גרם באותו גניבה שהוא גנב וממילא הוא ילמד לקח. (הרה"ג ברוך רוזנבלום שליט"א, ברוך שאמר)

אם כסף תלוה את עמי (כב, כד)

רבי עזרא ברזל זצ"ל בכתביו, עומד על נקודה יסודית בפסוק זה: "אם כסף תלוה, את עמי" – אם באפשרותך להלוות כסף לגוי או ליהודי, עליך להקדים "את עמי", להלוות ליהודי ולא לגוי.

והאדם מטבעו מתקומם: מה זה? הלא זה כסף שלי, ואם אלוה אותו

חוברת הכרת הטוב – עד היכן?

יְשַׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחָד יַעֲרֹךְ פְּקֻחִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים (כ"ג, ח')

הנה מוצאים אנו בגמרא במסכת כתובות (ק"ה, ע"ב) כמה עובדות על אודות אמוראים שנמנעו מלדון אנשים שהיטיבו עמם טובות קלות, וזאת בשל החשש שמא נחשב הדבר כשוחד. ולכאורה עלינו להתפלא, מדוע החמירו חכמינו על עצמם עד כדי כך? האם היה חשש כי אנשים גדולים כמותם, יטו את הדין בשל טובות הנאה של מה בכך? ובכלל, האם הטבות קטנות כל כך כאלו המתוארות שם, נחשבות אף הן לשוחד? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: היה זה באחד הימים, כאשר ישב הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל – משיג דיישבת פונבז' – בחדרו שבישיבה, ולמד. בתוך כדי לימודו הרגיש המשיג את הקור החודר לעצמותו, ולפיכך, ביקש מאחד הבחורים שעבר במקום בדרכו לפניו, כי יקרא לבחור פלוני הנמצא שם, ויבקש ממנו להביא לו את המעיל. לשמע הבקשה, התפלא הבחור: "מדוע עלי לקרוא לבחור אשר יביא את המעיל? הלא אני עצמי יכול להביא למשיג את מעילי!"

ואילו רבי יחזקאל נענה והשיב: "לא!", נענה רבי יחזקאל, "מבקש אני כי דוקא הבחור ההוא יביא את המעיל, וזאת מסיבה פשוטה... כלפי אותו בחור יש לי משכב רב של הכרת הטוב בשל טובה שגמל עמי, חוב החקוק היטב בזכרוני, ועתה יחקק שבעתיים כאשר יגמול עמי טובה נוספת. אולם אתה מעולם לא גמלת עמי טובה, ואם תגמלני טובה כעת, הרי אהיה חייב בהכרת הטוב גם כלפיך, כך שמעתה אהיה חייב בהכרת טובה לאדם נוסף... ובכן, כבר אינני צעיר, וחוששני כי לא אזכור להשיב לך טובה כראוי, ובכך אינני חפץ!..." ללמדנו, עד היכן מגעת חובת הכרת הטוב שחשים הצדיקים, ואפילו על דבר פשוט ופשוט – כהבאת המעיל למשיג, שלבטח נחשבה בעיני כל בחור לזכות עצומה!

ומכאן, תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הרב שלמה ש. קרליץ זצ"ל שהיה אומר כך: אמנם לעינינו נראה, כי הטבות שגמלו המתדיינים לאותם אמוראים היו טובות של מה בכך, עד שאין בהן כדי להיחשב לשוחד כלל. אולם הסיבה להתייחסותנו זו נעוצה רק בכך שאנו לא מכירים די בחובת הכרת הטוב! אצל הצדיקים לעומת זאת – חובת הכרת הטוב היתה חובה גמורה, ואפילו ביחס למעשים פשוטים, ועל כן אפילו מעשים קטנים נחשבו בעיניהם ככאלו המחייבים הכרת הטוב ועלולים להיחשב כשוחד!

ואכן, על החשיבות הרבה שייחסו גדולי ישראל לחובת הכרת הטוב, ולו ביחס למעשים פשוטים, יכולים אנו ללמוד מדרכו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, אשר הקפדתו בכל הנוגע לחובת הכרת הטוב היתה מן המפורסמות.

כך נוהג היה הגאון להטריח את עצמו ולהשתתף בשמחת נישואיו של כל תלמיד אשר 'כבוד' בהשתתפות בשיעוריו... כך הוא היה מקפיד לבקר כל אברך אשר למד עמו כ'חברותא' בהיותו בחור, בכדי לייקרו בעיני רעייתו, וזאת כהכרת הטוב על ה'חסד' שגמל עמו כאשר למד עמו בצוותא... וכך בהזדמנויות רבות נוספות: הוא תמיד היה מייקר ומעצים כל טובה שגמלו עמו – ולו בדברים הקלים והפשוטים ביותר, כדרכם של הצדיקים המבינים ומכירים בערכה של הכרת טובה! (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

זהירות בממונות

שח הגאון רבי ברוך רוזנבלום שליט"א: כותב ר' חיים לוצאטו (פרטי מרת הנקיות, פ"א) – והנה אנחנו רואים, שאע"פ שלא רוב בני האדם גנבים בגלוי הם, דהיינו שישלחו יד ממש בממון חבריהם לקחת ולשום בכליהם, אע"פ"כ, רובם טועמים טעם גניבה במשאם ומתנם במה שיורו היתר לעצמם להשתכר איש בהפסידו של חברו ויאמרו, להרויח שאני.

צלצלתי לכמה מורי הוראה, וביקשתי מהם לתת לי דוגמאות לשאלות שהוגשו לפנייהם בענין טעם גניבה; א' ממורי ההוראה אמר לי: "תעמוד ליד חנות גרעינים ביום שישי ותציץ על האנשים שבאים לקנות – תן לי 100 גרם מזה... 50 גרם מזה... ועד שהמוכר שוקל להם את הפיצוחים הם כבר אכלו ב'טעימות' 400 גרם", אם תשאל אותו: "סליחה, איך אתה אוכל ככה חופשי – קיבלת רשות???", הוא יגיד לך: "אז בשביל מה הוא שם את הכל בחוץ?!" – ואם נאמר שאותו קונה צודק – המוכר התיר לך לאכול אחד כדי לטעום, אז למה שתאכל עשר, הרי כולם אותו טעם?! דוגמא נוספת, במוזיאונים/גן חיות וכד' – יש שלט בכניסה: 'ילדים עד גיל 12 – 50% הנחה. מגיל 12 ומעלה – תשלום מלא'; יש לו בלי עין הרע שמונה ילדים, הוא ניגש לקופאי ואומר לו: "שמונה ילדים ושני מבוגרים" "אדוני, איך שמונה ילדים – אני רואה ששלשה כבר עם זקן?!" אומר לו האבא: "כן, אבל בראש הם נחשבים עדיין ילדים" סיפר לי מורה הוראה דוגמא נוספת – באולם שמחות, מזמין בעל האירוע 500 מנות; כל בעל אולם מכין 10% תוספת, אולי במקרה יגיעו עוד אנשים מעבר למה שהוא ציפה – זה מבסגרת השירות ללא תשלום נוסף. בעל האולם לא תמיד נמצא בזמן השמחה, ולכן הוא משאיר אחראי באולם שהוא אחראי על גמר החשבון [בד"כ זה ירב המלצרים]; בא א' לרב המלצרים ואומר לו: "תשמע, הוספת 30 מנות. בשביל מה אני צריך לשלם עוד 100 דולר למנה?!" אני אתן לך 200 דולר ונסגור את זה ביננו מבלי שבעל האולם ידע... – כאן זה ניסיון גם ל'רב המלצרים'! ממתי הוא מרוויח 200 דולר לערב, מלבד מה שהוא מקבל מהטיפים?! דוגמא נוספת, השכרת אוטובוס לאירוע/טיול וכד'. על כל שעה נוספת שהאוטובוס נמצא, משלמים סכום כסף נוסף; בא אדם והזמין אוטובוס לחתונה; סוכם שהאוטובוס יצא מהאולם בשעה 11:00 – מגיעה השעה 11:00 והאוטובוס לא יוצא – למה? הבחורים רוצים להמשיך לרקוד – "תן לנו עוד שעה לרקוד!"; כעת הוא צריך להודיע לבוס שלו שהוא נשאר שעה נוספת; הכסף כבר שולם מראש, מה שנשאר כעת, זה לשלם על השעה הנוספת והנהג צריך לידע את הבוס שלו על כך; אומר לו הבנאדם שהשכיר את האוטובוס: "בשביל מה אתה צריך לידע את הבוס שלך?! קח 50 נח ונסגור את הסיפור!" דוגמא נוספת, נוכל למצוא על ענייני הביטוח השונים. אדם מבוטח בחברת ביטוח, רח"ל נכנסו לו גנבים הביתה וגנבו חלק מהתכולה שהיתה בסלון; מגיע השמאי ושואל: "מה גנבו?", אומר לו בעל הבית: "השאיירו רק את הכריות והציפיות – את כל השאר גנבו!", והשמאי אומר לו: "אל תדאג, אתה תקבל הכל!" – מותר לעשות דבר כזה? אדם עושה תאונה – נכנס בטמבון של מישוה; מגיע השמאי רכב – "תרשום כבר את כל השיפוץ מסביב; אם אני משלם השתתפות עצמית, תכניס כבר את הכל!" – מותר לעשות דבר כזה? יאמר האומר: "כל חברות הביטוח לוקחת את זה בחשבון!" – כל א' והתירוצים שלו! (ברוך שאמר)

חידה שבועית

אֵם יוֹלָא אֶרְאָא אַלְמָא, אַם אַל יוֹלָא אֶרְאָא לָא, אַם אֵשִׁים אַלְמָא זַחְזִיז מַחְזִיז גַּמְיָה קָמָה יוֹגְרָ?

תשובה לחידה פ"ש: שופר הר סיני זה מאילו של יצחק. תשובה לחידה: 18 ד' כי כדי לחתוך קרש עץ ל 3 חתיכות צריך רק 2 חיתוכים...

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות פרלה לנשואי הבת משפחות בן זאב – בלומנפלד להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחות שטיין - רדליך לאירוסיה הבת הנכדה **גני הדר-עמישב:** משפחת רוזן לנשואי הבת משפחות שחר להולדת הבן הנכד משפחת הוכלרר להולדת הבת משפחות רגובי – שוורץ להולדת הבן והבת הנכד והנכדה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

